

Regeringens proposition

2008/09:42

Ändringar i vallagen m.m.

Prop.
2008/09:42

Regeringen överlämnar denna proposition till riksdagen.

Stockholm den 2 oktober 2008

Fredrik Reinfeldt

Tobias Billström
(Justitiedepartementet)

Propositionens huvudsakliga innehåll

I propositionen föreslår regeringen att väljare som är bosatta utomlands ska få särskilda utlandsröstkort. Genom förslaget förenklas administrationen och möjligheterna för utlandssvenskar att rösta förbättras.

Propositionen innehåller också förslag till vissa tekniska justeringar i vallagen (2005:837), kommunallagen (1991:900) och lagen (2001:183) om behandling av personuppgifter i verksamhet med val och folkomröstningar.

Ändringarna föreslås träda i kraft den 1 januari 2009.

1	Förslag till riksdagsbeslut.....	3
2	Lagtext.....	4
2.1	Förslag till lag om ändring i kommunallagen (1991:900)..	4
2.2	Förslag till lag om ändring i lagen (2001:183) om behandling av personuppgifter i verksamhet med val och folkomröstningar	6
2.3	Förslag till lag om ändring i vallagen (2005:837).....	7
3	Ärendet och dess beredning.....	9
4	Vissa bestämmelser om val	9
4.1	Röstkort m.m.....	9
4.1.1	Nuvarande ordning.....	9
4.1.2	Utlandsröstkort.....	10
4.2	Ersättare efter avgången ersättare i kommunfullmäktige ..	11
4.2.1	Nuvarande ordning.....	11
4.2.2	Tydligare regler om hur ersättare utses	11
4.3	Antalet ledamöter och ersättare i kommun- och landstingsfullmäktige	12
4.3.1	Nuvarande ordning.....	12
4.3.2	Överväganden och förslag.....	13
4.4	Direktåtkomst till val- och folkomröstningsdatabasen....	14
4.4.1	Nuvarande ordning.....	14
4.4.2	Ingen direktåtkomst för Skatteverket	15
5	Ikraftträdande.....	15
6	Ekonomiska konsekvenser.....	15
7	Författningskommentar.....	16
7.1	Förslaget till lag om ändring i kommunallagen (1991:900).....	16
7.2	Förslaget till lag om ändring i lag (2001:183) om behandling av personuppgifter i verksamhet med val och folkomröstningar	16
7.3	Förslaget till lag om ändring i vallagen (2005:837).....	16
Bilaga 1	Lagförslag i promemorian <i>Ändringar i vallagen m.m.</i>	18
Bilaga 2	Remissinstanser	23
	Utdrag ur protokoll vid regeringssammanträde den 2 oktober 2008	24

1 Förslag till riksdagsbeslut

Prop. 2008/09:42

Regeringen föreslår att riksdagen antar regeringens förslag till

1. lag om ändring i kommunallagen (1991:900),
2. lag om ändring i lagen (2001:183) om behandling av personuppgifter i verksamhet med val och folkomröstningar, och
3. lag om ändring i vallagen (2005:837).

Regeringen har följande förslag till lagtext.

2.1 Förslag till lag om ändring i kommunallagen (1991:900)

Härigenom föreskrivs att 5 kap. 2–4 §§ kommunallagen (1991:900)¹ ska ha följande lydelse.

Nuvarande lydelse

Vid tillämpningen av 1 § *skall den som har tagits upp i röstlängd vid det senaste ordinarie valet till fullmäktige anses som röstberättigad.*

Om fullmäktige beslutar att antalet ledamöter i fullmäktige *skall* ändras, *skall* beslutet tillämpas först när val av fullmäktige förrättas nästa gång i hela landet.

Beslutet *skall* fattas före utgången av *mars* månad valåret.

Länsstyrelsen *skall* genast underrättas om beslutet.

För ledamöter i fullmäktige *skall* det finnas ersättare.

Fullmäktige bestämmer hur många ersättarna *skall* vara. Antalet *skall* utgöra en viss andel, dock högst hälften av det antal platser som varje parti får i fullmäktige. Beslutet *skall* fattas före *den 1 april* valåret. Länsstyrelsen *skall* genast underrättas om fullmäktiges beslut.

Föreslagen lydelse

5 kap.

2 §

Vid tillämpningen av 1 § *ska antalet röstberättigade beräknas på grundval av uppgifterna i folkbokföringsdatabasen enligt lagen (2001:182) om behandling av personuppgifter i Skatteverkets folkbokföringsverksamhet den 1 mars året före valåret.*

3 §

Om fullmäktige beslutar att antalet ledamöter i fullmäktige *ska* ändras, *ska* beslutet tillämpas först när val av fullmäktige förrättas nästa gång i hela landet.

Beslutet *ska* fattas före utgången av *februari* månad valåret.

Länsstyrelsen *ska* genast underrättas om beslutet.

4 §

För ledamöter i fullmäktige *ska* det finnas ersättare.

Fullmäktige bestämmer hur många ersättarna *ska* vara. Antalet *ska* utgöra en viss andel, dock högst hälften av det antal platser som varje parti får i fullmäktige. Beslutet *ska* fattas före *utgången av februari månad* valåret. Länsstyrelsen *ska* genast underrättas om fullmäktiges beslut.

¹ Lagen omtryckt 2004:93.

Denna lag träder i kraft den 1 januari 2009.

2.2 Förslag till lag om ändring i lagen (2001:183) om
behandling av personuppgifter i verksamhet med val
och folkomröstningar

Prop. 2008/09:42

Härigenom föreskrivs att 2 kap. 8 § tredje stycket lagen (2001:183) om
behandling av personuppgifter i verksamhet med val och folkomröst-
ningar ska ha följande lydelse.

Nuvarande lydelse

Föreslagen lydelse

2 kap.
8 §

Den centrala valmyndigheten och länsstyrelserna får ha direktåtkomst
till uppgifter som avses i 3–6 §§.

De kommunala valnämnderna får ha direktåtkomst till uppgifter som
avses i 3–5 §§.

Skatteverket får ha direktåtkomst till uppgifter som avses i 3 § samt till uppgifter enligt 5 och 6 §§ i fråga om person som avses i 2 § 1.

Denna lag träder i kraft den 1 januari 2009.

Härigenom föreskrivs att 5 kap. 8 och 9 §§, 7 kap. 14 § samt 14 kap. 23 § vallagen (2005:837) ska ha följande lydelse.

*Nuvarande lydelse**Föreslagen lydelse***5 kap.****8 §**

För var och en som finns i en röstlängd skall den centrala valmyndigheten upprätta ett röstkort. För val som hålls samtidigt skall det upprättas ett gemensamt röstkort. För väljare som inte har någon känd adress skall det upprättas röstkort bara om de begär det.

Ett röstkort skall innehålla uppgift om

1. väljarens namn och nummer i röstlängden,
2. vilka val som väljaren får delta i, och
3. väljarens vallokal och dess öppettider.

Den centrala valmyndigheten ska upprätta ett röstkort för varje väljare. För väljare som inte har någon känd adress eller som inte är folkbokförda här i landet ska det upprättas röstkort bara om de begär det.

Röstkort som avses i första stycket ska skickas ut i så god tid att de kan beräknas vara väljarna till handa senast 18 dagar före valdagen.

För varje väljare som inte är folkbokförd här i landet ska den centrala valmyndigheten upprätta ett utlandsröstkort. Sådana röstkort ska skickas till väljarna senast 50 dagar före valdagen.

9 §

Röstkorten skall skickas ut i så god tid att de kan beräknas vara väljare som är folkbokförda här i landet till handa senast 18 dagar före valdagen.

Ett röstkort ska innehålla uppgift om

1. väljarens namn och nummer i röstlängden,
2. vilka val som väljaren får delta i, och
3. väljarens vallokal och dess öppettider.

Ett utlandsröstkort ska innehålla uppgift om

1. väljarens namn, och
2. vilket val som väljaren får delta i.

7 kap.

14 §

När ytterkuvertet gjorts i ordning *skall* väljarna

1. lägga kuvertet i ett omslagskuvert för brevröst,
2. lägga i antingen röstkort eller *förtryckt adresskort* eller om väljaren inte har tillgång till någotdera, ett adresskort som väljaren själv skrivit personnummer och namn på,

3. klistra igen detta kuvert,

4. från utlandet eller ett fartyg i utrikes fart skicka kuvertet till *den centrala valmyndigheten*.

När ytterkuvertet gjorts i ordning *ska* väljarna

2. lägga i antingen röstkort eller *utlandsröstkort* eller om väljaren inte har tillgång till någotdera, ett adresskort som väljaren själv skrivit personnummer och namn på,

4. från utlandet eller ett fartyg i utrikes fart skicka kuvertet till *en valmyndighet*.

14 kap.

23 §

Om en ersättare i kommunfullmäktige har utsetts till ordinarie ledamot eller avgått som ersättare av någon annan orsak, *skall* länsstyrelsen på anmälan av fullmäktiges ordförande göra nya uträkningar och fastställa ytterligare en ersättare för varje ledamot som berörs. I de fall antalet ersättare också efter det att ersättare avgått uppgår till minst det antal som fullmäktige bestämt, *skall* en ny ersättare utses bara om ledamoten i annat fall skulle komma att sakna ersättare som utsetts för henne eller honom.

Ersättare för en annan ledamot som utsetts i stället för en ledamot som avgått är de övriga kandidater som skulle ha varit ersättare för den avgångna ledamoten.

Vid uträkningen *skall 18 och 19 §§* tillämpas. Kan någon ersättare inte utses enligt första stycket, utses ingen ersättare.

Om en ersättare i kommunfullmäktige har utsetts till ordinarie ledamot eller avgått som ersättare av någon annan orsak, *ska* länsstyrelsen på anmälan av fullmäktiges ordförande göra nya uträkningar och fastställa ytterligare en ersättare för varje ledamot som berörs. I de fall antalet ersättare också efter det att ersättare avgått uppgår till minst det antal som fullmäktige bestämt, *ska* en ny ersättare utses bara om ledamoten i annat fall skulle komma att sakna ersättare som utsetts för henne eller honom.

Vid uträkningen *ska 16 §* tillämpas. Kan någon ersättare inte utses enligt första stycket, utses ingen ersättare.

Denna lag träder i kraft den 1 januari 2009.

I Valmyndighetens utvärdering av 2006 års val (Rapport 2007:1) framhålls att det finns behov av vissa tekniska justeringar i vallagen (2005:837), kommunallagen (1991:900) samt lagen (2001:183) om behandling av personuppgifter i verksamhet med val och folkomröstningar (dnr Ju2008/1109/Å). Myndigheten framhåller även att det finns behov av åtgärder för att underlätta för väljare som bor utomlands att utnyttja sin rösträtt.

Inom Regeringskansliet har en promemoria utarbetats som behandlar de frågor som väckts av Valmyndigheten. Promemorian innehåller därutöver ett förslag till justering i vallagen som gäller ordningen för utseende av ersättare efter avgången ersättare i kommunfullmäktige. Promemorians lagförslag finns i *bilaga 1*.

Promemorian har remissbehandlats. En förteckning över remissinstanserna finns i *bilaga 2*. En sammanställning av remissyttrandena är tillgänglig i Justitiedepartementet (dnr Ju2008/3851/L6).

4 Vissa bestämmelser om val

4.1 Röstkort m.m.

4.1.1 Nuvarande ordning

Vid val upprättar Valmyndigheten för varje valdistrikt särskilda förteckningar över dem som är röstberättigade i valet. Dessa förteckningar benämns röstlängder. Röstlängderna ska grundas på de uppgifter som 30 dagar före valdagen finns i folkbokföringsdatabasen och i fastighetsregistret. Svenska medborgare som inte längre är folkbokförda i Sverige tas upp i röstlängd under tio år räknat från den dag då folkbokföringen upphörde. Det är möjligt att förlänga denna tid bl.a. genom att anmäla sin adress hos Skatteverket.

Valmyndigheten upprättar ett röstkort för var och en som ska tas upp i en röstlängd och som har en känd adress. Röstkort ska skickas ut i så god tid att de kan beräknas vara väljare som är folkbokförda här i landet till handa senast 18 dagar före valdagen. Utskicken görs såväl till väljare bosatta inom landet som till väljare bosatta utomlands.

Tre till fyra veckor före distributionen av röstkort skickar Valmyndigheten ett särskilt underlag till väljare bosatta utomlands. I det ingår bl.a. ett särskilt adresskort med förtryckta uppgifter om röstberättigads namn, personnummer, adress samt valdistrikt. Detta särskilda underlag är tillräckligt för att kunna brevrösta.

Regeringens förslag: För väljare som inte är folkbokförda i Sverige ska den centrala valmyndigheten upprätta särskilda röstkort som benämns utlandsröstkort. Utlandsröstkorterna ska skickas ut senast 50 dagar före valdagen.

Promemorians förslag: Överensstämmer med regeringens förslag.

Remissinstanserna: Remissinstanserna har antingen tillstyrkt förslaget eller lämnat det utan erinran.

Skälen för regeringens förslag: Enligt nuvarande ordning skickar Valmyndigheten röstkort till utomlands bosatta svenska medborgare samtidigt som röstkort skickas till väljare som bor här i landet. Med hänsyn till att postgången inte är lika snabb i alla länder inträffar ofta att utlandsväljarna får sina röstkort så sent att deras röster, om de använder röstkorterna, kommer fram först efter det att valet har avslutats. Det framstår därför som angeläget att tillhandahålla utomlands bosatta svenskar röstkort tidigare än vad som sker enligt nuvarande ordning.

En möjlighet är att skicka ut röstkort till samtliga väljare tidigare än vad som nu sker. Detta skulle emellertid innebära en klar försämring eftersom det skulle leda till att färre av dem som på valdagen faktiskt uppfyller kraven för rösträtt skulle få ett röstkort.

En annan och bättre lösning är att införa en ordning där särskilda utlandsröstkort upprättas. Sådana utlandsröstkort skulle kunna skickas till väljare som inte är folkbokförda här i landet tidigare än vanliga röstkort. Vid bedömningen av när ett utlandsröstkort ska skickas ut bör å ena sidan eftersträvas att så många som möjligt får röstkorten i så god tid att det går att använda för röstning. Å andra sidan bör utskicket inte göras för långt före valdagen. Brevröster får nämligen inte göras i ordning tidigare än 45 dagar före valdagen. Om väljare gör i ordning sina röster tidigare än så blir rösterna ogiltiga. Att genomföra utskicket senast 50 dagar före valdagen framstår som en lämplig avvägning. På så sätt skulle de utomlands bosatta väljarna få ett röstkort 3–4 veckor tidigare än enligt nuvarande ordning. Dessutom kan sådana röstkort förses med adressuppgift till den valnämnd som den utomlands bosatte hör till. Valnämnderna kommer härigenom att kunna få brev röster betydligt tidigare än vad som nu är fallet. Detta kommer att förenkla valnämndernas arbete med planering och rösträkning. Här till kommer att det, om förslaget genomförs, inte längre finns någon behov av att skicka ut det särskilda underlaget för brev röstning, något som skulle minska den administrativa bördan för Valmyndigheten i samband med val. Regeringen gör sammanfattningsvis bedömningen att promemorians förslag bör genomföras.

Förslaget innebär att de förtryckta adresskorterna avskaffas. Utomlands bosatta väljare kommer även i framtiden kunna begära att få vanliga röstkort. I sådana fall tillämpas samma tidsfrister som för väljare som bor här i landet.

4.2 Ersättare efter avgången ersättare i kommunfullmäktige

Prop. 2008/09:42

4.2.1 Nuvarande ordning

Vid val till kommunfullmäktige utses ersättare enligt en ordning som i viss mån avviker från den som gäller vid val till riksdagen och landstingsfullmäktige. Vid samtliga val gäller att ersättare i första hand utses med hänsyn till antalet personröster. I andra hand tillämpas ett listtroget system, vilket innebär att ersättaren utses med ledning av de listor som bidragit till att den aktuella ledamoten blivit vald. Vid val till riksdagen och landstingsfullmäktige finns även en tredje grund för utseende av ersättare. Om det inte går att utse någon ersättare med tillämpning av de två första grunderna ska ersättare vid sådant val utses från en annan valkrets. En sådan tredje grund för ersättare tillämpas inte vid val till kommunfullmäktige.

Om en ersättare i kommunfullmäktige har utsetts till ordinarie ledamot eller avgått som ersättare av någon annan orsak, ska länsstyrelsen enligt 14 kap. 23 § vallagen på anmälan av fullmäktiges ordförande göra nya uträkningar och fastställa ytterligare ersättare för varje ledamot som berörs. Sedan ersättersystemet infördes har gällt att efterträdare till ersättare ska utses enligt samma ordning som gäller för utseende av ersättare i anslutning till val (jfr 18 kap. 66 § vallagen [1997:157]).

4.2.2 Tydligare regler om hur ersättare utses

Regeringens förslag: Det ska i vallagen tydliggöras att ersättare i kommunfullmäktige utses enligt samma ordning oavsett om det sker i samband med val eller vid ett senare tillfälle.

Promemorians förslag: Överensstämmer med regeringens förslag.

Remissinstanserna: Remissinstanserna har antingen tillstyrkt lagförslaget eller lämnat det utan erinran. *Valprövningsnämnden* och *Valmyndigheten* har anfört att ersättare i kommunfullmäktige bör utses enligt samma regler som gäller vid val till riksdagen och landstingsfullmäktige.

Skälen för regeringens förslag: I samband med tillkomsten av den nuvarande vallagen uttalades att någon ändring inte var avsedd i förhållande till vad som tidigare gällt för att utse ersättare i kommunfullmäktige. När det gäller utseende av ersättare efter avgången ersättare har lagen dock inte utformats med den tydlighet som är önskvärd. I stället förmedlas intrycket att olika regler ska tillämpas beroende på om ersättaren utses i anslutning till val eller senare under valperioden. Ett förtydligande bör därför göras så att det klart framgår att ersättare i kommunfullmäktige ska utses enligt samma ordning oavsett om han eller hon utses i samband med val eller under valperioden.

Både *Valprövningsnämnden* och *Valmyndigheten* påpekar att reglerna om att utse ersättare till ledamot i kommunfullmäktige avviker från de regler som tillämpas för riksdags- och landstingsvalen. De båda myndigheterna anser att enkelhet och förutsebarhet i valförandet talar för att

samma regler i största möjliga utsträckning bör gälla då ledamöter och ersättare utses i riksdagen samt i landstings- och kommunfullmäktige.

Den nuvarande vallagen trädde i kraft den 1 januari 2006. Den bygger på de förslag som lämnades av 2003 års parlamentariskt sammansatta vallagskommitté (SOU 2004:111). I sitt arbete övervägde kommittén bl.a. om det fanns skäl att ändra gällande ordning för utseende av ersättare i kommunfullmäktige. Kommittén föreslog dock inte några ändringar i det avseendet utan bedömde att vad som gällde enligt 1997 års vallag borde överföras till den nya vallagen.

Syftet med förslaget i den remitterade promemorian har endast varit att förtydliga lagtexten så att den klarare ger uttryck för vad som gällde enligt 1997 års vallag och vad som enligt såväl 2003 års vallagskommitté som regeringens förslag till nuvarande vallag (prop. 2004/05:163) alljämt ska gälla. Det är mot den bakgrunden inte aktuellt att i detta sammanhang överväga några sådana materiella ändringar som föreslås av Valprövningsnämnden och Valmyndigheten.

4.3 Antalet ledamöter och ersättare i kommun- och landstingsfullmäktige

4.3.1 Nuvarande ordning

Vid val till kommun- respektive landstingsfullmäktige kan kommunen och landstinget delas in i valkretsar. Beslut om sådan indelning ska fattas av fullmäktige senast den 31 oktober året före valåret. För att gälla ska besluten fastställas av länsstyrelsen.

I fråga om val till kommunfullmäktige ska beslut om valkretsindelning grundas på antalet personer med rösträtt i kommunen. Antalet röstberättigade ska beräknas på grundval av uppgifter i folkbokföringen den 1 mars det år som beslut om valkretsindelning fattas.

Kommun- respektive landstingsfullmäktige bestämmer enligt 5 kap. 1 § kommunallagen (1991:900) hur många ledamöter som fullmäktige ska ha. Antalet ledamöter ska bestämmas med hänsyn till antalet röstberättigade invånare. I princip gäller att ju fler röstberättigade som finns, desto fler ledamöter ska det finnas i fullmäktige. Som röstberättigad i det här sammanhanget anses den vara som har tagits upp i röstlängd vid det senaste ordinarie valet till fullmäktige. Beslut om antal ledamöter i fullmäktige ska fattas senast vid utgången av mars månad valåret.

Länsstyrelsen ska senast den 30 april det år då ordinarie val ska hållas besluta hur många fasta valkretsmandat som varje valkrets ska ha. Sådana beslut ska grundas på uppgifter i folkbokföringen den 1 mars valåret.

Regeringens förslag: I stället för antalet röstberättigade i tidigare röstlängd ska antalet röstberättigade enligt uppgifterna i folkbokföringen den 1 mars året före valåret läggas till grund för hur många ledamöter det ska finnas i fullmäktige. Beslut om antalet ledamöter och ersättare ska fattas senast den 1 mars valåret.

Promemorians förslag: Överensstämmer med regeringens förslag.

Remissinstanserna: Remissinstanserna har antingen tillstyrkt förslaget eller lämnat det utan erinran.

Skälen för regeringens förslag

Antalet röstberättigade invånare

Före 1977 gällde att antalet ledamöter i fullmäktige skulle bestämmas inom ett visst intervall som stod i relation till antalet invånare i kommunen. Numera gäller i stället att beräkningen ska grundas på hur många som tagits upp i röstlängden vid det senaste ordinarie valet till fullmäktige.

Valmyndigheten har anfört att bestämmelsen är otidsenlig. Enligt myndigheten vore det bättre att i stället grunda beräkningen på förhållandena den 1 mars året före valåret.

I samband med beslut om valkretsindelning och fördelning av fasta valkretsmandat är det nödvändigt att känna till hur många röstberättigade det finns i olika kommuner och kommundelar. Sådana beräkningar ska göras på grundval av uppgifterna i folkbokföringen, se t.ex. 4 kap. 1 § andra stycket vallagen. Även i övrigt grundas beräkningar av antalet röstberättigade i val på uppgifter i folkbokföringen. Kommunallagens koppling till röstlängden vid det senaste ordinarie valet till fullmäktige framstår i det perspektivet som en särlösning. Antalet röstberättigade invånare i kommunen bör därför i nu aktuellt hänseende i likhet med vad som är huvudregeln i övrigt bestämmas med ledning av uppgifterna i folkbokföringen.

Inför ett beslut om att ändra antalet ledamöter i fullmäktige finns det i och för sig ett intresse av att ha tillgång till så aktuella uppgifter som möjligt. Tidpunkten för utdrag ur folkbokföringen bör dock inte bestämmas så att fullmäktige får alltför kort tid på sig för att fatta beslut. Beslut om valkretsindelning ska som tidigare nämnts grundas på uppgifter i folkbokföringen den 1 mars det år beslutet fattas, vilket i regel är året före valåret. Det ter sig naturligt att ha samma utgångspunkt för beslut om antal ledamöter i fullmäktige.

Den tidsgräns inom vilken fullmäktige senast ska fatta beslut om antalet ledamöter kom till i samband med en uppföljning av 1979 års val (prop. 1980/81:170 s. 38 ff.). Avsikten var att skapa en garanti för att besluten skulle kunna samordnas med den fördelning av mandat mellan valkretsarna som länsstyrelsen ska besluta om före utgången av april valåret. Det ansågs också nödvändigt att partierna får besked om antalet mandat och mandatens fördelning mellan kretsarna i så god tid att de hinner med nomineringar och annat förberedelsearbete inför valet. I förarbetena konstaterades vidare att antalet mandat kan ha betydelse för valkretsindelningen och tvärtom. Följaktligen kunde det ligga nära till hands att sätta samma tidsgräns för besluten i dessa båda frågor. Den tidpunkt som närmast skulle komma i fråga var i sådana fall utgången av oktober året före det år under vilket besluten ska tillämpas. Det konstaterades emellertid att en ändring av antalet mandat inte alltid behöver ha samband med valkretsindelningen. För att inte begränsa kommunernas handlingsfrihet mer än nödvändigt blev slutsatsen att tidsgränsen skulle bestämmas till utgången av mars månad valåret.

Det finns alltså å ena sidan skäl som talar för att inte i för hög grad begränsa fullmäktiges handlingsfrihet genom att sätta tidsgränsen för beslut om antalet mandat för långt före valet. Å andra sidan fördelas de fasta valkretsmandaten med ledning av uppgifter i folkbokföringen den 1 mars valåret. Om fullmäktige härefter beslutar att ändra antalet ledamöter i fullmäktige kan fördelningen i viss mån bli felaktig. Det bör därför inte vara möjligt att ändra antalet ledamöter i fullmäktige efter utgången av februari månad valåret. Av samma skäl bör även antalet ersättare till fullmäktige bestämmas före den 1 mars valåret.

4.4 Direktåtkomst till val- och folkomröstningsdatabasen

4.4.1 Nuvarande ordning

I lagen (2001:183) om behandling av personuppgifter i verksamhet med val och folkomröstningar finns bestämmelser som reglerar behandlingen av personuppgifter för att tillgodose samhällets behov i samband med val och folkomröstningar. I lagen sägs att det i den centrala valmyndighetens och länsstyrelsernas verksamhet ska finnas en val- och folkomröstningsdatabas. I den databasen behandlas bl.a. uppgifter om folkbokföringsort, medborgarskap, tidpunkt för invandring, fastighetsbeteckningar och personnummer. Enligt 2 kap. 8 § tredje stycket får Skatteverket ha direktåtkomst till vissa uppgifter i databasen.

När lagen om behandling av personuppgifter i verksamhet med val och folkomröstningar infördes var Riksskatteverket den centrala valmyndigheten. Riksskatteverket var då tillsammans med länsstyrelserna ansvarig myndighet för genomförandet av val och sammanräkningen av röster. Det var mot den bakgrunden som de dåvarande skattemyndigheterna fick rätt till direktåtkomst till uppgifter i databasen (prop. 2000/01:33 s. 151 f.). I samband med att de regionala skattemyndigheterna tillsammans med Riksskatteverket slogs samman till en myndighet, Skatteverk-

et, ändrades bestämmelsen om direktåtkomst endast på så sätt att ordet skattemyndigheterna byttes ut till Skatteverket. Prop. 2008/09:42

4.4.2 Ingen direktåtkomst för Skatteverket

Regeringens förslag: Skatteverket ska inte längre ha direktåtkomst till uppgifter i val- och folkomröstningsdatabasen.

Promemorians förslag: Överensstämmer med regeringens förslag.

Remissinstanserna: Remissinstanserna har antingen tillstyrkt förslaget eller lämnat det utan erinran.

Skälen för regeringens förslag: Skatteverket fullgör inte några uppgifter som har ett direkt samband med val och folkomröstningar. Myndigheten har därför inte längre något behov av direktåtkomst till uppgifter i val- och folkomröstningsdatabasen. Möjligheten till sådan åtkomst bör därför tas bort.

5 Ikraftträdande

Regeringens förslag: De föreslagna lagändringarna ska träda i kraft den 1 januari 2009.

Promemorians förslag: Överensstämmer med regeringens förslag.

Remissinstanserna: Remissinstanserna har antingen tillstyrkt förslaget eller lämnat det utan erinran.

Skälen för regeringens förslag: De nya bestämmelserna i vallagen bör tillämpas från och med 2009 års val till Europaparlamentet och de föreslagna ändringarna i kommunallagen bör tillämpas från och med 2010 års allmänna val. För att valadministrationen ska få tid att anpassa sig till ändringarna bör dessa träda i kraft så tidigt som möjligt. Samtliga lagförslag bör därför träda i kraft den 1 januari 2009.

6 Ekonomiska konsekvenser

Regeringens bedömning: Förslaget om införande av ett särskilt utlandsröstkort medför en kostnadsbesparing för Valmyndigheten. Övriga förslag medför inga ekonomiska konsekvenser.

Promemorians bedömning: Överensstämmer med regeringens bedömning.

Remissinstanserna: Ingen remissinstans har ifrågasatt den bedömning som görs i promemorian i denna del.

Skälen för regeringens bedömning: Som närmare beskrivs i avsnitt 4.1 föreslås nya regler för röstkort. Dessa innebär bl.a. att Valmyndigheten inte längre kommer att behöva genomföra dubbla utskick till väljare

som bor i utlandet, först av adresskort och sedan av röstkort. I stället kommer dessa väljare att få särskilda utlandsröstkort. På det sättet ersätts två utskick med ett. Valmyndigheten kommer därför att spara in kostnader för såväl tryckning som porto i samband med sådana val där väljare som bor i utlandet får rösta (dvs. val till riksdagen och till Europaparlamentet). Inbesparingen kan uppskattas till en miljon kronor per valtillfälle.

Övriga förslag i promemorian medför inga ekonomiska konsekvenser.

7 Författningskommentar

7.1 Förslaget till lag om ändring i kommunallagen (1991:900)

Förslaget, som innebär att bestämmelserna i 5 kap. 2–4 §§ kommunallagen justeras, har kommenterats i avsnitt 4.3.

7.2 Förslaget till lag om ändring i lag (2001:183) om behandling av personuppgifter i verksamhet med val och folkomröstningar

Förslaget, som innebär att Skatteverkets direktåtkomst till uppgifter i val- och folkomröstningsdatabasen tas bort, har kommenterats i avsnitt 4.4.

7.3 Förslaget till lag om ändring i vallagen (2005:837)

5 kap.

8 och 9 §§

Ändringarna har behandlats i avsnitt 4.1.

Förslaget innebär bl.a. att Valmyndigheten ska upprätta särskilda utlandsröstkort för väljare som är bosatta i utlandet. Utlandsröstkort behöver inte innehålla lika många uppgifter som sedvanliga röstkort. Dessutom ska utlandsröstkorten skickas ut till väljarna tidigare än de vanliga röstkorten. I och med införandet av utlandsröstkorten behöver vanliga röstkort upprättas till utomlands bosatta väljare bara om de särskilt begär det.

Eftersom röstlängderna framställs efter röstkorten är det missvisande att i 8 § ange att röstkort upprättas ”för var och en som är upptagen i röstlängd”. Bestämmelsen har därför formulerats om.

7 kap.*14 §*

Införande av ett särskilt utlandsröstkort har behandlats i avsnitt 4.1. Det särskilda utlandsröstkortet ska bl.a. innehålla adressuppgifter till den valnämnd som den utomlands bosatte hör till. Utlandsrösterna behöver därför inte längre skickas till Valmyndigheten. Särskilda förtryckta adresskort ska inte längre skickas till svenskar som bor utomlands.

14 kap.*23 §*

Förslaget har kommenterats i avsnitt 4.2.

Genom en ändring av hänvisningen i tredje stycket tydliggörs att ersättare till kommunfullmäktige ska utses enligt samma ordning oavsett om det är fråga om utseende i samband med val eller med anledning av en ersättares avgång under valperioden.

1 Förslag till lag om ändring i kommunallagen
(1991:900)

Härigenom föreskrivs att 5 kap. 2–4 §§ kommunallagen (1991:900) ska ha följande lydelse.

Nuvarande lydelse

Föreslagen lydelse

5 kap.

2 §

Vid tillämpningen av 1 § *skall den som har tagits upp i röstlängd vid det senaste ordinarie valet till fullmäktige anses som röstberättigad.*

Vid tillämpningen av 1 § *ska antalet röstberättigade beräknas på grundval av uppgifterna i folkbokföringsdatabasen enligt lagen (2001:182) om behandling av personuppgifter i Skatteverkets folkbokföringsverksamhet den 1 mars året före valåret.*

3 §

Om fullmäktige beslutar att antalet ledamöter i fullmäktige *skall* ändras, *skall* beslutet tillämpas först när val av fullmäktige förrättas nästa gång i hela landet.

Beslutet *skall* fattas före utgången av *mars* månad valåret.

Länsstyrelsen *skall* genast underrättas om beslutet.

Om fullmäktige beslutar att antalet ledamöter i fullmäktige *ska* ändras, *ska* beslutet tillämpas först när val av fullmäktige förrättas nästa gång i hela landet.

Beslutet *ska* fattas före utgången av *februari* månad valåret.

Länsstyrelsen *ska* genast underrättas om beslutet.

4 §

För ledamöter i fullmäktige *skall* det finnas ersättare.

Fullmäktige bestämmer hur många ersättarna *skall* vara. Antalet *skall* utgöra en viss andel, dock högst hälften av det antal platser som varje parti får i fullmäktige. Beslutet *skall* fattas före *den 1 april* valåret. Länsstyrelsen *skall* genast underrättas om fullmäktiges beslut.

För ledamöter i fullmäktige *ska* det finnas ersättare.

Fullmäktige bestämmer hur många ersättarna *ska* vara. Antalet *ska* utgöra en viss andel, dock högst hälften av det antal platser som varje parti får i fullmäktige. Beslutet *ska* fattas före *utgången av februari månad* valåret. Länsstyrelsen *ska* genast underrättas om fullmäktiges beslut.

Föreskrifter om att utse ersättare finns i vallagen (2005:837).

Prop. 2008/09:42
Bilaga 1

Denna lag träder i kraft den 1 januari 2009.

2 Förslag till lag om ändring i lag (2001:183) om
behandling av personuppgifter i verksamhet med val
och folkomröstningar

Prop. 2008/09:42
Bilaga 1

Härigenom föreskrivs att 2 kap. 8 § tredje stycket lagen (2001:183) om
behandling av personuppgifter i verksamhet med val och folkomröst-
ningar ska ha följande lydelse.

Nuvarande lydelse

Föreslagen lydelse

2 kap.

8 §

Den centrala valmyndigheten och länsstyrelserna får ha direktåtkomst
till uppgifter som avses i 3–6 §§.

De kommunala valnämnderna får ha direktåtkomst till uppgifter som
avses i 3–5 §§.

*Skatteverket får ha direktåtkomst till uppgifter som avses i 3 §
samt till uppgifter enligt 5 och
6 §§ i fråga om person som avses i
2 § 1.*

Denna lag träder i kraft den 1 januari 2009.

Härigenom föreskrivs att 5 kap. 8 och 9 §§, 7 kap. 14 § samt 14 kap. 23 § vallagen (2005:837) ska ha följande lydelse.

Nuvarande lydelse

Föreslagen lydelse

5 kap.

8 §

För var och en som finns i en röstlängd skall den centrala valmyndigheten upprätta ett röstkort. För val som hålls samtidigt skall det upprättas ett gemensamt röstkort. För väljare som inte har någon känd adress skall det upprättas röstkort bara om de begär det.

Ett röstkort skall innehålla uppgift om

1. väljarens namn och nummer i röstlängden,
2. vilka val som väljaren får delta i, och
3. väljarens vallokal och dess öppettider.

Den centrala valmyndigheten ska upprätta ett röstkort för varje väljare. För väljare som inte har någon känd adress eller som inte är folkbokförda här i landet ska det upprättas röstkort bara om de begär det.

Röstkort som avses i första stycket ska skickas ut i så god tid att de kan beräknas vara väljarna till handa senast 18 dagar före valdagen.

För varje väljare som inte är folkbokförd här i landet ska den centrala valmyndigheten upprätta ett utlandsröstkort. Dessa ska skickas till väljarna senast 50 dagar före valdagen.

9 §

Röstkorten skall skickas ut i så god tid att de kan beräknas vara väljare som är folkbokförda här i landet till handa senast 18 dagar före valdagen.

Ett röstkort ska innehålla uppgift om

1. väljarens namn och nummer i röstlängden,
2. vilka val som väljaren får delta i, och
3. väljarens vallokal och dess öppettider.

Ett utlandsröstkort ska innehålla uppgift om

1. väljarens namn, och
2. vilket val som väljaren får delta i.

7 kap.
14 §

När ytterkuvertet gjorts i ordning *skall* väljarna

1. lägga kuvertet i ett omslagskuvert för brevröst,
2. lägga i antingen röstkort eller *förtryckt adresskort* eller om väljaren inte har tillgång till någotdera, ett adresskort som väljaren själv skrivit personnummer och namn på,

3. klistra igen detta kuvert,

4. från utlandet eller ett fartyg i utrikes fart skicka kuvertet till *den centrala valmyndigheten*.

När ytterkuvertet gjorts i ordning *ska* väljarna

2. lägga i antingen röstkort eller *utlandsröstkort* eller om väljaren inte har tillgång till någotdera, ett adresskort som väljaren själv skrivit personnummer och namn på,

4. från utlandet eller ett fartyg i utrikes fart skicka kuvertet till *en valmyndighet*.

14 kap.
23 §

Om en ersättare i kommunfullmäktige har utsetts till ordinarie ledamot eller avgått som ersättare av någon annan orsak, *skall* länsstyrelsen på anmälan av fullmäktiges ordförande göra nya uträkningar och fastställa ytterligare en ersättare för varje ledamot som berörs. I de fall antalet ersättare också efter det att ersättare avgått uppgår till minst det antal som fullmäktige bestämt, *skall* en ny ersättare utses bara om ledamoten i annat fall skulle komma att sakna ersättare som utsetts för henne eller honom.

Ersättare för en annan ledamot som utsetts i stället för en ledamot som avgått är de övriga kandidater som skulle ha varit ersättare för den avgångna ledamoten.

Vid uträkningen *skall 18 och 19 §§* tillämpas. Kan någon ersättare inte utses enligt första stycket, utses ingen ersättare.

Om en ersättare i kommunfullmäktige har utsetts till ordinarie ledamot eller avgått som ersättare av någon annan orsak, *ska* länsstyrelsen på anmälan av fullmäktiges ordförande göra nya uträkningar och fastställa ytterligare en ersättare för varje ledamot som berörs. I de fall antalet ersättare också efter det att ersättare avgått uppgår till minst det antal som fullmäktige bestämt, *ska* en ny ersättare utses bara om ledamoten i annat fall skulle komma att sakna ersättare som utsetts för henne eller honom.

Vid uträkningen *ska 16 §* tillämpas. Kan någon ersättare inte utses enligt första stycket, utses ingen ersättare.

Denna lag träder i kraft den 1 januari 2009.

Remissinstanser

Prop. 2008/09:42
Bilaga 2

Valprövningsnämnden, Valmyndigheten, Kammarkollegiet, Skatteverket, Länsstyrelsen i Stockholms län, Göteborgs kommun samt Sveriges Kommuner och Landsting har yttrat sig över förslagen i promemorian.

Föreningen för Svenskar i världen och Sveriges advokatsamfund har erbjudits att yttra sig men avstått från att göra det.

Utdrag ur protokoll vid regeringssammanträde den 2 oktober 2008

Närvarande: statsministern Reinfeldt, ordförande, och statsråden
Olofsson, Odell, Husmark Pehrsson, Leijonborg, Larsson, Erlandsson,
Torstensson, Björklund, Carlsson, Littorin, Malmström, Sabuni,
Billström, Adelson Liljeroth, Björling

Föredragande: statsrådet Billström

Regeringen beslutar proposition 2008/09:42 Ändringar i vallagen m.m.